

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S4

Beslutande
Minister
Jesper Josefsson

Föredragande
Jurist
Sanna Karlsson

Justerat
Omedelbart

Nr 78

Lagstiftningspromemoria om ändring av
producentansvarsförordningen.

ÅLR 2024/7146

261 S4 Utdrag

Beslut

Landskapsregeringen beslutar att överföra lagstiftningspromemoria om ändring av
landskapsförordning om producentansvar till lagberedningen för lagstiftningsåtgärder
enligt bilaga S424E51.

Lagstiftningspromemoria om ändring av landskapsförordning om producentansvar

Dnr: ÅLR 2024/7146

Datum: 22.10.2024

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Bakgrund och behovet av lagstiftning

På Åland regleras producentansvaret för förpackningar till största delen genom blankettlagstiftning, genom landskapslag (2018:83) om tillämpning av rikets avfallslag, nedan avfallslagen. Landskapsförordning (2018:92) om producentansvar, nedan producentansvarsförordningen, tillämpliggör bland annat statsrådets förordning (FFS 1029/2021) om förpackningar och förpackningsavfall, nedan förpackningsförordningen. Endast få undantag eller skillnader görs från rikets reglering vad gäller producentansvaret.

Producentsammanslutningar ska enligt 49 § avfallslag (FFS 646/2011), nedan rikets avfallslag, ordna öppna områdesvisa mottagningsplatser för förpackningsavfall. Av bestämmelsen framgår inte hur producenterna ska ordna mottagningen, vilket innebär att de antingen kan ordna mottagningen själv eller anlita en annan part. Antalet mottagningsplatser och deras placering kan bestämmas närmare genom förordning. På Åland ska producentsammanslutningen enligt 5 § 3 mom. producentansvarsförordningen ordna insamlingen för förpackningar med minst åtta väl utspridda insamlingsplatser. I riket motsvaras bestämmelsen av 10 § förpackningsförordningen där det bland annat framgår att det ska finnas minst 1000 mottagningsplatser. I riket finns idag 1700 områdesvisa mottagningsplatser som de två producentsammanslutningarna ordnar och ersätter tillsammans enligt respektive marknadsandel. Utöver antalet mottagningsplatser regleras i 10 § förpackningsförordningen hur mottagningsnätverket ska vara utformat (se nedan).

Insamlingen av förpackningsavfall ska enligt 49 a § rikets avfallslag ske genom samarbete mellan kommunerna och producentsammanslutningarna. Samarbetet ska regleras genom avtal mellan kommunerna och producentsammanslutningarna. Producentsammanslutningens kostnadsansvar framgår av 49 b § rikets avfallslag. Av bestämmelsen framgår att producentsammanslutningen till följd av avtalet i 49 a § rikets avfallslag ska ersätta 80 % av de totala kostnaderna för hanteringen av förpackningsavfall. I kostnaderna ingår den separata insamling av förpackningsavfall från bostadsfastigheter som kommunerna ordnar, den områdesvisa mottagning som producenterna ordnar, vidarebefordran och behandling av annat förpackningsavfall som tillkommer producentsammanslutningen, information och rådgivning om kasserade förpackningar och avfallshanteringen samt lämnande av bokföringsuppgifter.

Regleringen är inriktad på att insamlingen av förpackningsavfall i huvudsak sköts via producentsammanslutningens områdesvisa insamling och kommunerna sköter kompletterande insamling fastighetsvis från boende och får ersättning för det. I riket är kommunerna skyldiga enligt 18 § statsrådets förordning (978/2021) om avfall, nedan rikets avfallsförordning, att ordna fastighetsvis insamling av förpackningar från fastigheten med minst fem hushåll i tätort. Ersättning från producentsammanslutningarna till kommunerna ges bara för denna lagstadgade insamling och inte för annan fastighetsvis insamling. I praktiken innebär det att nästan enbart fastigheter med fem hushåll eller fler i tätort har fastighetsvis insamling. Övrig befolkning hänvisas till de områdesvisa insamlingsplatser som producentsammanslutningarna ordnar. Kommunerna har enbart ett fåtal områdesvisa stationer för att ge extra service till boende och turister. På Åland finns inte en motsvarande reglering som 18 § rikets avfallsförordning. Det innebär att producentsammanslutningen ska ersätta kommunens insamling från alla boende, vare sig insamlingen är fastighetsvis eller områdesvis, i tätort eller på landsbygd, i flerbostadshus eller inte. Att producentsammanslutningen förutom ersättningen för all insamling från kommuner ska ordna åtta områdesvisa mottagningsplatser resulterar i två olika insamlings-system som till viss del överlappar varandra.

Med dagens reglering blir producenternas kostnadsansvar stort i avseende omfattning och belopp. Uppskattningsvis är kostnaden 10 gånger dyrare per ton förpackningsavfall än i riket. Kostnaden är något oklar på grund av bristfälligt statistikunderlag och konfidentiella uppgifter. Uppskattningen ska därför ses som en fingervisning snarare än en exakt uppgift. Den höga kostanden för producenterna kommer troligtvis påverka den åländska prissättningen och i förlängningen konkurrensförutsättningarna mellan åländska producenter och rikets producenter. Detta skapar ett behov av att se över den reglering som finns på Åland i dagsläget.

Lagstiftningsbehörighet

Enligt 18 § 10 punkten självstyrelselag (1991:71) för Åland tillfaller lagstiftningsbehörigheten inom området natur- och miljövård landskapet. Avfall faller inom området för natur- och miljövård varför det är landskapets lagstiftningsbehörighet att lagstifta om avfallsfrågor.

Lagstiftningens huvudsakliga innehåll

Det föreslås att den reglering som finns i förordning om den områdesvisa mottagningen ändras i enlighet med förordningsbemyndigandet i 15 § och 49 § rikets avfallslag. Ändringen föreslås eftersom den områdesvisa mottagningen i dagsläget regleras i mindre utsträckning på Åland än i riket. Enligt 5 § 3-4 mom. producentansvarsförordningen framgår att det ska finnas åtta mottagningsplatser, att det vid mottagningsplatserna ska finnas separata insamlingskärl för alla avfallslag som producenten släppt ut på marknaden och att producenten ska ta emot avfall från kommuner som samlat in producentens avfall. Om mottagningsnätverket stadgas enbart i 49 a § rikets avfallslag där det framgår att insamlingen som producent-sammanslutningen och kommunen avtalar om ska vara geografiskt heltäckande. I riket är regleringen mer omfattande och den styr hur mottagningsnätverket ska se ut. Det vore ändamålsenligt att även regleringen på Åland preciseras på ett sådant sätt att det tydligare framgår hur nätverket av områdesvis mottagning bör se ut. Det bör även finnas reglering om mottagningsterminaler som producenten ska ordna där kommunen ska kunna lämna det avfall som de samlat in för producentsammanslutningens räkning i enlighet med avtalet i 49 a § rikets avfallslag.

Då rikets avfallslag tillämpas genom blankettlag är det lämpligt att i producentansvarsförordningen utgå från den reglering om mottagningsplatser som finns i 10 § förpackningsförordningen för att avgöra om hela eller delar av den kan vara lämplig även på Åland. Enligt 10 § 1 mom. förpackningsförordningen ska mottagningen:

- täcka hela landet, det vill säga mottagningsplatser ska även finnas i de områden där avfallsmängden är mindre
- vara anpassad efter befolkningstäthet och tillgång till fastighetsvis insamling
- vara placerad vid dagligvarubutiker, andra sedvanliga tjänster eller längs med kommunikationsleder som används allmänt
- för separat insamling av avfall från glas-, metall-, plast-, samt pappers- och kartongförpackningar utgöras av minst 1000 mottagningsplatser som betjänar fastigheter som står utanför den fastighetsvisa insamlingen.

Regleringen är uppbyggd för att säkerställa att mottagningsnätverket är heltäckande, det vill säga att det når geografisk spridning. Den är dessutom anpassad efter den fastighetsvisa insamlingen där behovet av områdesvis mottagning är mindre. Liknande mål bör ställas för regleringen på Åland. Till viss del krävs dock en ålandsanpassning för att regleringen ska bli ändamålsenlig. Mottagningsplatserna bör täcka hela landskapet, det vill säga det ska finnas tillräcklig insamling i alla kommuner. Mottagningen bör också vara anpassad efter befolkningstätheten och tillgång till fastighetsvis insamling. Det är inte ändamålsenligt att områdesvis mottagning sker i kommuner där insamling allmänt sker fastighetsvis.

Då det inte finns dagligvarubutiker geografiskt utspridda på Åland kan dock krav inte ställas på att mottagningsplatserna ska finnas vid sådana verksamheter. Vikt bör i stället läggas vid att mottagningsplatserna ska vara allmänt tillgängliga, med andra ord vara placerade där befolkningen rör sig. Längs med kommunikationsleder kan därmed vara lämpliga platser för områdesvis mottagning.

Det bör ställas krav på vilka slag av förpackningsavfall som det ska finnas mottagning för. Reglering om separat insamling av avfall från glas-, metall-, plast-, samt pappers- och kartongförpackningar bör därmed införas. Kravet på 1000 mottagningsplatser har redan i dagsläget ålandsanpassats till åtta platser. Tillsammans med den nu föreslagna regleringen blir dock kravet på åtta mottagningsplatser motstridigt eftersom det inte kan anses uppfylla ett heltäckande mottagningsnätverk. Villkoret om åtta mottagningsplatser bör därmed tas bort från 5 § 3 mom. producentravsars-förordningen. Det föreslås inte att ett nytt minimiantal av mottagningsplatser införas eftersom kravet ersätts av den föreslagna utformningen av mottagningen.

Vidare regleras i 10 § 2 mom. förpackningsförordningen att en producent ska ordna ett tillräckligt antal mottagningsplatser för separat insamling av annat förpackningsavfall än sådant som uppkommer vid boende samt för mottagning av separat insamlat förpackningsavfall från bostadsfastigheter. Bestämmelsen inriktar sig på det nätverk av mottagningsterminaler som producentsammanslutningen ordnar. I dagsläget fattas sådan reglering på Åland. För att producentsammanslutningen på ett tillfredställande sätt ska kunna ordna sin verksamhet på Åland bör det finnas åtminstone en mottagningsplats dit insamlat förpackningsavfall kan föras. En motsvarande reglering som 10 § 2 mom. förpackningsförordningen bör därför införas i producentansvarsförordningen.

I dagsläget finns ett omfattande områdesvist mottagningsnätverk som kommunerna ordnar. Ändringen av producentansvarsförordningen innebär att producentsammanslutningen och kommunen kan överenskomma i avtal att kommunen ansvarar för den områdesvisa mottagningen. För att det ska vara möjligt krävs dock en precisering av hur mottagningen ska ske i förhållande till 32 § rikets avfallslag. Enligt 32 § rikets avfallslag är kommunen skyldig att samla in avfall med flera olika ursprung än vad producentsammanslutningen enligt 49 b § rikets avfallslag måste ersätta. Kostnadsersättningen för kommunens insamling är 80 % enligt 49 b § rikets avfallslag. Utveckling av förpackningsinsamlingen bör därmed ske genom dialog mellan kommunerna och producentsammanslutningen till den del kommunen sköter insamling för att säkerställa ett tillfredställande och kostnadseffektivt insamlingsystem.

Förslagets konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser

Förslagets ekonomiska konsekvenser är att kostnaderna för producenterna minskar jämfört med de kostnader som skulle uppstå med dagens reglering. Det nuvarande systemet skapar dubbel kostnads-
täckning. Genom att möjliggöra överenskommelse om all insamling mellan kommun och producent-
sammanslutning kan det dubbla systemet och kostnaderna för det undvikas.

Samhälleliga konsekvenser

Förslaget innebär att stora systematiska förändringar inte sker i den åländska hanteringen av förpacknings-
avfall trots att ett lagenligt producentansvar upprättas. Avfallshantering och sopsortering handlar om en
långsiktig beteendeförändring vilket gör att stora förändringar är riskabla om de inte görs i en helhet.

Tidsplan

Ändringen bör träda i kraft 1 januari 2025.

CHECKLISTA – BEHÖVS NY LAGSTIFTNING?

<p>1. Vem eller vilka kräver en förändring? Finns det ett EU-eller internationellt perspektiv på frågan?</p>
<p>2. Vilket är målet? Finns det konflikter mellan olika mål?</p>
<p>3. Är underlaget tillräckligt? Behövs tilläggsutredning?</p>
<p>4. Vad händer om man inte gör någonting alls? Blir problemet större och mer akut? Vad är konsekvenserna för samhället och för enskilda om åtgärder inte vidtas?</p>
<p>5. Vilken utveckling av särskild betydelse för frågan kan väntas inom den närmaste tiden? Hur påverkas problemet?</p>
<p>6. När behövs åtgärderna? Är behovet av åtgärder tillfälligt?</p>
<p>7. Berör ärendet regeringsprogrammet eller utvecklings- och hållbarhetsagendan?</p>
<p>8. Kan alternativa styrmedel användas? Måste frågan regleras genom lagstiftning med stöd av grundlagen eller självstyrelselagen? Går det att åtgärda problemet genom samhällsinformation, avtal, allmänna råd/rekommendation eller anvisningar?</p>

Om checklistan visar att det finns ett behov av ny lagstiftning ska en lagstiftningspromemoria skrivas och förankras politiskt (se nästa sida).

Kontakta lagberedningen om du har frågor kring checklistan!

LAGSTIFTNINGSPROMEMORIA - INNEHÅLL

Den fristående lagstiftningspromemorian ska innehålla följande uppgifter

☐	Bakgrund till behovet av ny lagstiftning.
☐	En beskrivning av det huvudsakliga innehållet i den förslagna lagstiftningen.
☐	Förslagets konsekvenser. De konsekvenser som ska framgå är ☐ ekonomiska konsekvenser ☐ administrativa konsekvenser ☐ miljökonsekvenser ☐ jämställdhetskonskvenser ☐ konsekvenser för barn (under 18 år) ☐ jämlikhetskonsekvenser Enligt landskapslagen (2005:66) om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland ska diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning eller annan därmed jämförbar omständighet förhindras. ☐ konsekvenser för sysselsättningen och arbetslivet ☐ andra samhällliga konsekvenser Då konsekvenserna av ett förslag utreds kan andra sakkunniga inom framför allt landskapsförvaltningen konsulteras. Vägledning finns i justitieministeriets anvisning om konsekvensbedömning av lagförslag. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80031
☐	Lagstiftningsbehörigheten.
☐	Hur ska konsekvenserna av lagstiftningen utvärderas och följas upp?

Bifoga den ifyllda checklisten som en bilaga till lagstiftningspromemorian.

Kontakta lagberedningen om du har frågor kring promemorian!